

A végrehajtó hatalom mozgástere immár korlátlan

Vörös Imrével Kardos Ernő beszélget

Magyarországon befejeződött az önkényuralomból a nyílt diktatúrába váltó rendszer kiépítése, mégpedig a törvényesség látszatának leple alatt – jelenti ki beszélgetésünk során Vörös Imre volt alkotmánybíró. A Magyar Tudományos Akadémia tagja a folyamatot azzal magyarázza, hogy a parlament elé beterjesztett átmeneti rendelkezésekről szóló törvényjavaslat elfogadásával a jelenlegi hatalom kikapcsolhatja az Országgyűlést, és az Alaptörvény által nem ismert egészségügyi válsághelyzet bevezetésével korlátlan időre szóló teljhatalmat szerezhet. A jogász szerint az egész meg van hintve járőröző, géppisztolyos katonákkal, rendőrökkel. Tehát a magyar kormány nagyon veszélyes útra lépett.

– *Professzor úr, nem gondolkodott még azon, hogy bocsánatot kérhetne, mert diktatúraépítéssel vádolta meg a kormányt? Azóta már beterjesztették és el is fogadták a törvény tervezetét a hatalom visszaadásáról.*

– Eszem ágában sincs bocsánatot kérni. Hiába fogadták el a veszélyhelyzet megszűnéséről szóló törvényt, a kormány valójában nem adta vissza a hatalmat. A rendszer tehát maradt az, ami a felhatalmazási törvény óta: alapvető alkotmányos jogokat a járványveszélytől függetlenül is korlátozó nyílt diktatúra. Így aztán nekem aligha kell bárkitől bocsánatot kérnem. Ez inkább azoknak lenne feladatuk, akik a

folyamatot levezénylik. Szégyellem magamat helyettük. Kétségtelen persze, hogy a veszélyhelyzet megszűnéséről szóló törvény 2. paragrafusa kimondja ugyan: a diktatúrát létrehozó felhatalmazási törvény hatályát veszti. Csakhogy a jogszabály 3. paragrafusa szerint majd a miniszterelnök határozza meg a hatályvesztés napját. Elfogadhatatlan, hogy a törvény szövege még a dátum kiszámításának módját sem írja elő.

– *Ön tehát nem bízik a kormányfő bölcsességében, hogy ez megtörténik?*

– Nem bízom, mert nincs rá okom. Legfeljebb az egyértelmű törvény jelentene számomra jogállami, jogbiztonságot jelentő garanciát.

– *Pedig az igazságügyi miniszter az időpontot jó előre jelezte. Eleinte ugyan június elején szűnt volna meg a veszélyhelyzet s vele a kormány teljhatalma, ez később június 20-ra tolódott. Ezt a dátumot viszont már többször beharangozták. Így sem volt egyértelmű?*

– Nem, mert számomra csak a beterjesztett törvény szövege a mértékadó, és nem a blöffölései miatt Európában is hiteltelenné vált igazságügyi miniszter ötletelése. Ne tekintsen bizalmatlannak, de júniusban két nap alatt három dátumot is hallottam. Közben folyamatosan gyártották az elképesztő kormányrendeleteket, amelyekhez esetleg még szükségük lehetett néhány nap-

ra. A veszélyhelyzet megszűnéséről szóló törvény szövege – pedig csak néhány sorról van szó – egyébként is zavaros. Hogy szándékosan vagy trehányásból szövegezték-e meg így, azt nem tudjuk. Ez a törvény nem visszavonja a felhatalmazási törvényt, csak azt deklarálja, hogy érvényét veszti – majd valamikor. Mint vázoltam, annak az időpontját pedig a miniszterelnök mondja meg, vagyis a miniszterelnöknek még erre is szabad kezét adtak, aki ezt azután június 18.-ban határozta meg. Szükségtelen magyarázni, hogy jogállamban ez képtelenség.

– *Ha jól tudom, akkor a törvény a kihirdetése napjától hatályos. Ez sem egyértelmű?*

– Persze hogy nem. Amiről ön beszél, az már egy másik törvény, amelyet a veszélyhelyzet megszűnése utáni időre fogadtak el; vagyis az egy úgynevezett átmeneti szabályokat tartalmazó jogszabály. Tudni kell, hogy a két törvényjavaslat tárgyalása párhuzamosan futott, és egyszerre is fogadták el őket. Ez a helyzet pedig tökéletesen alkalmas volt a laikus közvélemény megtévesztésére. Főleg azért, mert a többségében egyáltalán nem átmeneti, hanem tartósan érvényes szabályok tömkelege szintén a miniszterelnök határozata szerint lépett hatályba. Ebbe pakolták a járvány időszaka, vagyis a rendeleti kormányzás alatt született összes olyan rendeletet, amely a kormány teljhatalmát biztosítani hivatott. Vagyis törvényerőre emelték a rendeleti kormányzás idején „bevált” rendeleteket. Így fenntarthatják a totális hatalmat az idők végezetéig, immár a törvény erejével.

– *Erre gondolhatott Varga Judit igazságügyi miniszter és Gulyás Gergely miniszter, amikor azt ígérte, hogy a kormány munkáját segítő néhány bevált rendeletet törvényerőre emelik?*

– Igen, de amikor ezt mondta, akkor még nem tudtuk, hogy a veszélyhelyzet ideje alatt született rendeletek túlnyomó többségéből törvény lesz. Vagyis a kormány jogilag állandósítja a veszélyhelyzetet úgy, hogy megalkot a jogállami jogrenddel párhuzamosan egy bármikor igénybe vehető veszélyhelyzeti, különleges jogrendet: az egészségügyi válsághelyzetet, de erre már nem vonatkozik az Alaptörvény veszélyhelyzetre vonatkozó szabálya: a rendeletek már nem csak 15 napig érvényesek, ezután pedig az Országgyűléstől már nem kell majd újra felhatalmazási törvényt kérnie.

– *Ha újabb veszélyhelyzet jön, tehát ha lesz a járványnak újabb hulláma, akkor szükség is lehet erre. Nem gondolja?*

– Kétségtelen, de az nagyon fontos új elem, hogy a parlamenti felhatalmazásra akkor már nem lesz semmi szükség. Meglepetésemre az egyik kormányzóvivő, Orbán Balázs el is szólta magát, mert egyértelműen kimondta, hogy az említett átmeneti szabályokról szóló törvény elfogadása után a jövőben a kormánynak többé nem kell majd az Országgyűlés „támogatását” kérnie, ha a különleges jogrend körébe tartozó veszélyhelyzet – lásd: járvány, katasztrófa – előállna. Miközben az Országgyűlésnek épp az a feladata, hogy esetenként a helyzet gondos mérlegelése után adjon felhatalmazást. Az átmenetinek nevezett 250 oldalas, 393 paragrafus-

ból álló törvénybe foglalt szabályok alkalmazásáról a kormány önállóan, teljhatalommal dönthet. Még a kormánypárti honatyák sem jöttek rá, vagy csak úgy tesznek, mintha nem tudnák, hogy a későbbiekben rájuk már nem lesz szükség. Mivel az egészségügyi válsághelyzetet most is egyedül a kormány rendeli el, felhatalmazási törvény nélkül is „konyhakészen” rendelkezésére áll a komplett különleges jogrend, csak használni kell. Mint tudjuk, el is rendelte a veszélyhelyzet megszüntetésével egyidejűleg: átkerültünk a veszélyhelyzetből az egészségügyi válsághelyzetbe: „csöbörből vödörbe”. Egy pillanatig sem voltunk „normális” jogrendben. A kormányzóvivő fura elszólása világossá teszi, elárulja a mai hatalom logikáját, amely azt feltételezi, hogy a parlament – mint valami külső szemlélő – támogatja a kormányt. Holott az Alaptörvény szerint a közhatalmat a törvényhozó parlament gyakorolja. Az Országgyűlés nem egyszerűen támogatja, hanem létrehozza, „kreálja” a végrehajtó hatalmat, a kormányt, és ellenőrzi is azt! Ezt jogvégzett embereknek illelne tudni. Ha ugyanis a kormány logikája érvényesül az átmeneti törvény elfogadásakor, akkor a kormány a parlament fölé helyezné magát, s valójában azt közli a törvényalkotóval, hogy „nekünk rátok már nincs szükségünk”. Ez a felfogás azonban ellenkezik még az érvényben lévő Alaptörvénnyel is. Ez egyértelműen azt üzenné, hogy Magyarországon a kormánynak van parlamentje, nem pedig a parlamentnek kormánya. Ami persze jogállamban nonszensz!

– *Az igazi veszély tehát ön szerint az, hogy a jelenlegi kormánynak már*

a saját, korábban bátornak tartott képviselőire sem lesz szüksége a kormányzáshoz?

– Mindenesetre megteremtik a feltételét annak, hogy a miniszterelnök a parlament ellenőrzése nélkül is tudjon kormányozni. Az átmeneti szabályokról szóló törvény elfogadásával – amely tartalmát tekintve csak nyomokban tartalmaz valódi átmeneti rendelkezéseket, mint például a hitelmoratórium fenntartását – a rendeleti kormányzás rendeletei állandósult részévé váltak a magyar jogrendnek a mostani veszélyhelyzet megszűnése után is, de most már törvényként.

– *Ez egy kicsit bonyolultnak tűnik.*

– Az egész folyamat ködös, követetetlen, zavaros. Néha az az érzésem, hogy azért ilyen bonyolult, hogy még én se értem *(nevet)*. Az egésznek a végső célja viszont teljesen egyértelműen az, hogy a kormány a vírusjárvány idején megszerzett totális hatalmát később is fenntartsa, illetve állandósítsa. Az új átmeneti szabályokról szóló jogszabály ugyanis éppen arról szól, hogy a különleges jogrendet bármikor igénybe vehető módon állandósítsa az országban.

– *Mindezt parlamenti kontroll nélkül. Elég hozzá az, hogy a kormány alkalmazottja, a tisztii főorvos Müller Cecília úgy dönt: erre szükség van. Ez a helyzet?*

– Az új törvénnyel bevezetik az említett egészségügyi válsághelyzet fogalmát, ami nincs benne az Alaptörvényben, jóllehet ugyanúgy alkotmányos jogok súlyos korlátozását jelenti. Ez az új jogintézmény – az Országgyűlést kikapcsolva – korlátlan időre szóló teljhatalmat biztosít

a kormány számára. Ugyanis a leendő jogszabály már nem tartalmazza azt a mostani veszélyhelyzetre még az Alaptörvény által előírt szigorú feltételt, hogy tizenöt nap rendeleti kormányzás után szükség van a parlament által elfogadott felhatalmazási törvényre.

– *Viszont a különleges jogrend bevezetéséhez mégiscsak kell járvány, terrorveszély, esetleg katasztrófa, ne adj' isten, valamilyen háborús állapot. Ezek megléte nélkül veszélyhelyzetet hirdetni azért elég nagy politikai kockázat. Nem gondolja?*

– Az Alaptörvényben szabályozott különleges jogrendnek valóban több fajtája van, ezeket részben említette. De ezenkívül az Alaptörvény ismeri még a szükségállapotot, vagyis a törvényes rend megdöntésére irányuló kísérletet, vagy a vagyonbiztonságot tömegesen veszélyeztető cselekményeket. Továbbá ide sorolható a korábbi veszélyhelyzet is, de ennek kivételével valamilyeni meghirdetéséhez, illetve a rendeleti kormányzáshoz szükség van más szervek közreműködésére. Így a külső támadás miatti rendkívüli állapotot, a súlyos, erőszakos cselekmények miatti szükségállapotot vagy a terrorveszélyhelyzetet eleve csak a parlament hirdetheti ki. Az új törvénynek az a lényege, hogy többé már nem kell felhatalmazást kérni, illetve a kormány ezt az egészségügyi válsághelyzetet az átmeneti szabályokról szóló törvény 314. paragrafusa szerint korlátozás nélkül meghosszabbíthatja olyan okból, amelyet saját mérlegelése szerint maga kreálhat. Bármit kitalálhatnak, ha akarnak; lehet árvíz, tüntetés, akármilyen.

– *Mondjon már erre konkrét példát, hogy jobban megérthessük.*

– Illusztrálásul egy példa az elmúlt rendszerből: az útlevelkérelmeket a szocializmusnak nevezett korábbi nyílt diktatúrában sokféle ok miatt utasíthatták volna el a hatóságok. De végül egy hosszú felsorolásból a lehetséges „e” pont alapján tagadták meg a kiutazásunkat. Vagyis „egyéb” okból nem kaptunk útlevelet. Ám hogy ez mi volt, azt nem osztották meg velünk. Az a szörnyű, hogy a diktatúrák ezen kedvelt „megoldása” visszaköszön az egészségügyi válsághelyzetről szóló törvényi rendelkezésben is: a 313. paragrafus szerint „bármely” olyan körülmény esetén elrendelheti a kormány ezt a válsághelyzetet, amely „a lakosság egészségügyi ellátását súlyosan akadályozza”. Ilyen bizonytalanul megszővegezett fogalmak, feltételek a kormányzati mérlegelésnek egészen az önkényességig tág teret nyitnak – mindezt a törvény leplebe burkolva. Ilyen fogalmakat, érvelest, amelyek az alapvető alkotmányos jogok korlátozásának feltételeit fogalmazzák meg, a jogállam nem ismer, mert az Alaptörvény jogállamisági klauzulája éppen a jogbiztonságot ígéri. „Bármely körülmény” mint a válsághelyzet bevezetésének feltétele olyan „gumiszabály”, ami alatt szinte bármi érthető, tehát ez a kitétel bizonyosan alaptörvény-ellenes, leánykori nevén alkotmányellenes. De folytatom: a törvény 313. paragrafusa szerint az egészségügyi válsághelyzet meghirdetésének feltételeként hivatkozhat a kormány „minden esemény”-re, „amely veszélyezteti a polgárok életét”. Azon túl, hogy a „polgárok” kifejezés nem jogi fogalom, ugyanúgy megfoghatatlan

és tetszőleges a „minden esemény” is, ebbe ugyanis bármi belefér, és annak az ellenkezője is. Vég nélkül tudnám sorolni a homályos és abszurd feltételeket, ahogyan a meghirdetett válsághelyzet szó szerint „bármire” felhatalmazza a kormányt, mert a 318. paragrafus felsorolásában viszszaakad a diktatúrák jogalkotásának előbb említett „gyöngyszeme”: a kormánynak joga lesz törvényben meghatározott „egyéb rendelkezéseket” is megalkotni. Ez a homály lényegében arra jó, hogy elfedje: a kormánynak szinte mindenre joga lesz, a végrehajtó hatalom mozgásteret immár korlátlan, és ez nagyon veszélyes. Ezzel ugyanis teljesen megszűnnek az alkotmányos, jogállami garanciák. Ha nem világos, hogy a kormány mely intézkedés meghozatalára jogosult, akkor az a kormány teljhatalommal bír!

– *Némi garanciát jelenthet azért, hogy a válsághelyzet meghirdetéséhez nemcsak jogszabályra, de válságra feltétlenül szükség van?*

– Látszólag igen. Az „átmeneti szabályok” az egész jogrendszerre kiterjedő csomag, aminek az egészségügyi válsághelyzet új intézménye mellett másik legfontosabb és kissé ijesztően újszerű része az, hogy a több száz paragrafus egy része a honvédség felhasználásával foglalkozik. Holott az Alaptörvény különleges jogrendre vonatkozó fejezete szerint a katonaság kizárólag külső támadás, terrorveszély, s korlátozottan: ha a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok alkalmazása nem elegendő, az említett szükségállapot esetén vethető be. A veszélyhelyzetben az Alaptörvény 53. paragrafusa nem teszi lehetővé még ilyenkor

sem a katonaság alkalmazását, így a kórházparancsnokok, vállalatokhoz küldött katonák és katonai járőrök kivezénylése a felhatalmazási törvény által sem megengedett módon, súlyosan sértette az Alaptörvényt. Az átmenetinek nevezett törvény 350. paragrafusa azonban már kiterjesztette a honvédség felhasználását az egészségügyi válsághelyzetre, és a veszélyhelyzetre is, ami ellentétes az Alaptörvénnyel. A honvédség felhasználásának kiterjesztése sokkal messzebbre mutat, hiszen ez józan ésszel mérlegelve aligha szolgálhatja a veszélyhelyzet vagy az egészségügyi válsághelyzet kezelését. Ennek ellenére a jogszabály 350. paragrafusa lehetővé teszi a kormány számára a katonaság fegyverhasználatának elrendelését azzal az alsószerű melleszólással, hogy e két helyzetben nem minősül fegyverhasználatnak a gumilövedék, a pirotechnikai eszköz, a könnygázgránát vagy az elfogóháló lőfegyverrel történő célba juttatása. Hát akkor minek minősül? – kérdezem én naivan. Értelmezésem szerint a felsoroltak tömegosztatásra vethetők be. És ez azt sugallja, hogy a honvédséget belföldön „rendteremtésre” akarják bevetni a veszélyhelyzet és az újonnan bevezetett egészségügyi válsághelyzet ürügyén.

– *Mindebből az következik, hogy szinte bármikor kihirdethető az egészségügyi válsághelyzet, ami nincs pontosan definiálva, és akár a civilek ellen is fordítható a katonaság?*

– Értelmezésem szerint az egészségügyi válsághelyzet elrendeléséhez elegendő lehet például egy minden évben előforduló kisebb influenzajárvány is, amely esetén ezek

szerint valóban bevethető a katonaság. A fegyverhasználati jogot pedig ténylegesen úgy teszik lehetővé, hogy kijelentik: gumilövedékkel az emberekre lövöldözni, az nem jelent fegyverhasználatot. A törvény 351. paragrafusa egyébként felhatalmazza a kormányt, hogy meghatározza a honvédség felhasználásának „tartalmát”, ami szintén korlátlan felhatalmazást jelent, továbbá hogy „egyéb rendkívül” intézkedéseket hozzon. Ez is homályos, ami bármit jelenthet. Figyelemre méltó, árulkodó mellékszál még, hogy a 368. paragrafus szerint a kihirdetett különleges jogrendben – tehát nemcsak a veszélyhelyzet és az egészségügyi válsághelyzet idején, hanem minden különleges jogrend alá tartozó helyzetben – a szerződéses honvéd egyoldalúan nem szüntetheti meg a szolgálati jogviszonyát. Ez annyit jelent, hogy a katona különleges jogrend idején nem léphet ki a honvédség kötelékéből, és köteles a fegyverhasználatnak nem minősülő, fegyverhasználatra vonatkozó parancsokat teljesíteni. A honvédség jogállását tehát az egyes katona jogainak korlátozásán keresztül kiszélesítik, lehetővé téve, hogy a kormány bármilyen helyzetben bevethesse a katonaságot, akár a magyar polgárok ellen is. Ezek a rendelkezések lényegében erről szólnak. Persze ezt ugyan nem így fogalmazzák meg, de nyilvánvaló, ha valamilyen elfogóhálóval próbálnak elkapni koronavírus-fertőzöttnek vélt embereket, az mindenképp fegyverhasználat, még akkor is, ha azt mondják, hogy nem az. Mindenesetre ez nem az országot ért külső támadás elhárítására, hanem belső karhatalmi célokra szolgál, amire a katonaság

alkotmányosan nem használható fel. És akkor az ismételt páncélozott jármű-beszerzéseiről ismert Terror-elhárító Központnak benyomásom szerint az egykori ÁVH-ra emlékeztető, és a rendőrségről szóló törvény szerint közvetlenül a kormány alá rendelt fegyveres karhatalmi alakulatairól még nem is beszéltem. Ennek a szervnek a munkájában ráadásul kormánydöntés alapján a honvédség köteles „közreműködni”.

– *Professzor úr, akkor ön lényegében azért nem kér elnézést, miután a kormányt nyílt diktatúra bevezetésével vádolta, mert úgy érzi, hogy az önkényuralom fennmarad, csak nem a felhatalmazási, hanem az átmeneti törvény biztosítja a teljhatalmat?*

– Lényegében erről van szó! Amióta a felhatalmazási törvény hatályát veszttette, azóta a korábbi rendeletek helyett – azokkal azonos tartalommal – törvények biztosítják a kormányfő hatalmát. A fejünk felett Damoklész kardjaként ott lebegnek az átmeneti szabályokról szóló törvény rendelkezései, amelyeket bármikor, akár mondvacsinált ürüggyel életbe lehet léptetni. Ez a törvény pedig olyan felhatalmazásokat tartalmaz, amelyeknek az egyik súlyponti kérdése a hadsereg bevetése. Ez a bajom.

– *Az idén március végén, a felhatalmazási törvény elfogadásakor beszélt először a kormány nyílt diktatúrájáról, aztán mások is használni kezdték ezt a definíciót. Pedig a kormány a korábbi kétharmados hatalmával lényegében minden meghozott intézkedésre jogosult lett volna. Ez a kétharmad előnye, hol itt a diktatúra?*

– Ha nem ez lett volna a végső cél, akkor a kormány a már koráb-

ban létező egészségügyi és katasztrófavédelmi törvény alapján kezelhette volna a járványt. Illetve ha a két jogszabály nem biztosított volna elég mozgásteret, nyugodt szívvel csak azután fogadhatták volna el a felhatalmazási törvényt, hogy ez kiderül. De nagyon sietős volt a hatalom megragadása. Még az is elképzelhető, hogy az egész csak kísérlet, amely azt hivatott tesztelni, hogy a magyar társadalom mit szól Orbán Viktor megvalósuló diktatúrájához. Továbbá: mit szól az ország ahhoz, hogy a felhatalmazási törvény alapján még a kormány által kiadható rendeletek tárgyát sem lehetett korlátozni, a tartalmát pedig végképp nem, és ez egészségügyi válsághelyzet címén most már bármikor meghosszabíthatóan így is maradhat. Illetve hogyan reagál az ország arra, ha a magyar kormány a büntető törvénykönyv szigorításával, azzal a nyilvánvalóan hazug indokkal korlátozza a sajtószabadságot, hogy például a szerkesztőségek vagy interneten bejegyzést tevők ab ovo rémhíreket terjesztenek. Mindez még nem verte ki a biztosítékot, a nép nem vonult utcára. A magyar társadalom szó nélkül vette tudomásul a rendeleti kormányzást és a szólás szabadságának nyilvánvaló megnyirbálását. Ezen felbátorodva a kormány úgy döntött, hogy a kísérlet sikerült, immár állandósíthatják a nyílt diktatúrát. Az én olvasatomban ez a forgatókönyv valósul meg Magyarországon.

– Ön már a folyamat kezdetén az nyilatkozta, hogy a kormány a világjárványt felhasználva nyílt diktatúrára törekszik. De akkor is felmerült, hogy a járvány a jelenleginél súlyo-

sabb is lehetett volna. Miből gondolja, hogy nem csak óvatosságról volt szó?

– Ha a kormánynak a meglévő törvények alapján elég eszköze volt a járvány megfékezésére, akkor miért erőltette ki az általános és időhatár nélküli felhatalmazást a rendeleti kormányzásra? Ahogy annak idején Hitlernek kapóra jött a Reichstag felgyújtása – hacsak nem ők csinálták –, úgy a mi kormányunknak a világjárvány teremtett alkalmat arra, hogy illegitim módon, alkotmányellenes eszközökkel próbálja bebetonozni magát a hatalomba. Ugyanis a felhatalmazási törvény – Hitler törvényétől eltérően, aki először öt évet kért, és ezt hosszabbította meg még egyszer – nem tartalmazott semmilyen határidőt. Továbbá az Országgyűlés magában a felhatalmazási törvény 8. paragrafusában készséggel lemondott a kormány javára a felhatalmazási törvény hatályon kívül helyezésének jogáról is. Vagyis a törvényhozást a kormány alá rendelték, ami alkotmányjogi, a jogállamiságon kívüli képtelenség. A felhatalmazási törvényt papíron ugyan visszavonták, de az új, átmeneti szabályokról szóló törvény értelmében változatlanul a végrehajtó hatalom kezében marad a döntés, hiszen egy kormányalkalmazott, a mindenkori tiszti főorvos elindíthatja a felhatalmazási törvényt sem igénylő egészségügyi válsághelyzet kihirdetését. Ami normális körülmények között a felhatalmazáson keresztül a parlament joga kellene hogy legyen.

– Professzor úr, tudjuk, hogy a világjárvány félelmetes dolog, amit csak tényleges hatalommal, pénzzel lehet legyűrni. Más országokban is bevezettek különleges jogrendet. Nem

túlságosan szigorúan, esetleg gyanakodva fogadja a mai kormánytöbbség törvényeit?

– Alig hiszem, hiszen a korábbi veszélyhelyzet: a rendeleti kormányzás idején elfogadott rendeletek árulkodóak. Nehéz félreérteni azt a kormányrendeletet, amely lehetővé teszi, hogy katonai járőrök az elsütő billentyűre tett mutatóujjakkal sétáljanak a városban. Vagy annak a félreértelmezéséhez sem kell rosszindulat, amikor a kormányfő sajtótájékoztatóján, a háta mögött két tábornok is megjelent. Nekem a dél-amerikai katonai junták hangulata-bája jutott eszembe. De számomra érthetetlen az is, hogy a járvány elleni küzdelmet vezető operatív törzsben két egyenruhás rendőr is rendre feltűnik. Jogászként nem vagyok képes felfogni, hogy talán ezek a tisztek tényleg a beteg számára előírt beöntés folyamatát, feltételeit igyekeznek majd ellenőrizni? Értelmezésem szerint az egész védekezés mind küllemében, mind díszleteiben eltolódott a katonai diktatúra irányába. Ezt a folyamatot véglegesítik az átmeneti szabályokról szóló törvény előzőekben bemutatott szabályai, amelyek állandósítják a cégek vagy kórházak élére kivezényelt fegyveres parancsnokokat. Ezek is a katonai diktatúra irányába mutatnak. Persze az más kérdés, hogy ha ne adj' isten tényleg tömeges zavargások lennének, akkor az Alaptörvény szerint természetesen a rendőrök és nem a katonaság feladata lenne a rendteremtés. Ugyancsak nehéz félreérteni az önkormányzatok bevételeinek drasztikus megnyirbálását, hatásköreinek átvételét – lásd az ingyenes parkolás kormány általi elrendelését. Sőt, nehéz jóindulatot képzelni a gödi Samsung

gyár különleges gazdasági övezetté nyilvánítása mögé, a Kartonpack vállalat járvánnyal aligha indokolható de facto államosítása, vagy a lakosság személyes adatainak megszerzése, illetve a kiberbiztonság ürügyén a számítógép- és internethasználat korlátozása révén az állampolgárok totális ellenőrzése mögé is.

– *A kormányrendeletekről annyit mondott az igazságügyi miniszter, hogy csak néhány bevált előírást tart meg a kormány.*

– Ezzel szemben az igazság az, hogy tartalmilag minden, a járvány ideje alatt született kormányrendelet bekerült az átmeneti törvénybe. Még felsorolni is nehéz valamennyit, de a legfontosabbakat elmondom. Korlátozták a közérdekű adatigénylést, de született rendelet a bíróságokról, az egész igazságszolgáltatásról, illetve a menekültügyről. Megváltoztatták a versenytörvényt, bizonyos cégek felvásárlásakor nem kell bejelenteni a fúziót. Elképzelheti, hogy ez mely gazdasági-üzleti köröknek kedvez! Ezenkívül van még rendelet a Magyar Fejlesztési Bankról, a szerzői jogról, a magánnyomozásról, az agrártámogatásról, a honvédelemről, a katasztrófavédelemről, az államháztartásról, az Alkotmánybíróságról, a postáról vagy a hatósági engedélyek kiadásáról. Tehát szó sincs arról, hogy csak közvetlenül a járvány megfékezése érdekében születtek rendeletek, ugyanis rendeleti úton az egész magyar jogrendszert átala-kította a kormány.

– *Van fogalma arról, hogy ezek a rendeletek milyen célt szolgálnak?*

– Nézze, ezt az irtatlan tömegű rendeletet részleteiben szinte képte-

lenség átlátni. A hihetetlen mértékű változás azt üzeni, hogy az országban a jelzett területeken a hatalom szinte bármit megtehet, ideszámítom a honvédség jelentős és az Alaptörvényen kívüli felhatalmazásait is, ami azt mutatja, hogy ma már virtuálisan vagy legalábbis potenciálisan, jól leplezetten nyílt katonai diktatúra alakult ki, csak még nem látjuk. Miután a parlament elfogadta az átmeneti szabályokról szóló törvényt, a kormány rövid idő alatt, „gombnyomással” képes bevezetni a különleges jogrendet, ami számára immár totális hatalmat biztosít.

– *Ugyanakkor egy kormánypárti politikus bizonyára azt mondaná minderre, hogy ezek csak vészjósló vélemények, a kormánynak esze ágában sem volt diktatúrára törekedni, esze ágában sincs totális uralomra törni. Szerintük a felsorolt aggályok csupán belemagyarázások.*

– Azért mondhatják ezt, mert ez a törvény olyan ördögi logikával készül, hogy még jogász is nehezen látja át egyértelműen az egész folyamatot. A propagandával elfedik a valódi szándékot, így aztán a jogban járatlanok nem látják át a történések lényegét. De még az ellenzék is csak a részterületek ellentmondásait látja, az átalakítás hordereje számukra is homályos maradt. Ugyanakkor az már az újságolvasó számára is feltűnik, hogy mit keresnek a fegyveres katonák ujjukkal a ravaszon az utcán. Az egyenruhások közterületi jelenléte, a gondosan előre megkoreografált, rémhírterjesztésre hivatkozó hajnali őrizetbe vételek leplezik le a rendszer igazi arcát, hisz félelmet gerjesztenek, megmutatják a hatalom arroganciáját, az erőszak brutális és

korlátlan alkalmazására vonatkozó végleges elszántságát.

– *Mi a válasz arra, ha a kormányzati emberek azt mondják, hogy a jogszabály ugyan lehetővé teszi, mondjuk, a teljes magyar sajtó megkülönböztetését vagy a teljhatalom gyakorlását, de a kormány valójában nem akar élni minden jogosítványával?*

– A Fidesz hatalomra jutása óta gyakran kapta azt a választ a jogásztársadalom, amikor félreérthető törvények esetén aggályait fogalmazta meg, hogy várjuk meg a végét, nézzük meg az adott törvényt működés közben; nem kell előre huhogni. Ez először akkor történt, amikor 2010-ben a jelenlegi hatalom kétharmaddal szerezte meg a kormányzás lehetőségét, majd hamarosan megváltoztatta a korábbi választási törvényt. Nyilvánvaló volt számomra, hogy azért változtatták meg egyoldalúan a rendszerváltás óta érvényben lévő választásokról szóló törvényt, mert a Fidesz fel akart arra készülni, hogy később már nem tudja megismételni a szavazatok 53 százalékos és ebből következő kétharmados parlamenti többségét. Ez be is bizonyosodott, hisz 2014-re kilencszázaléknyi szavazót elveszített. Ezért a Fidesz–KDNP a kétharmados többségével visszaélve úgy buherálta meg a választási törvényt, hogy 2014-re ugyan elvesztette a választók kilenc százalékának támogatását, de a szavazatok megmaradt 44 százalékos többségére az új választási szabályok további 50 százalék prémiumot adtak a legtöbb szavazatot szerző pártnak, vagyis erre jött még 22 százalék. Így jött ki a parlamenti képviselői helyek 66 százaléka, vagyis a kormánypártok még mindig megtartották a parlamen-

ti helyek kétharmadát. A parlamentben megszerzett képviselői helyek száma a törvény közreműködésével súlyosan és aránytalanul torzította a szavazatokban kifejezett választói akaratot. Ami pedig választások címen itt 2018-ban történt, arról elég az EBESZ megfigyelőinek jelentéseit idézni, akik negyvenhat pontban jelelték meg az ahhoz szükséges változtatásokat, hogy a magyar választási rendszert demokratikusnak lehessen nevezni. Ehhez nincs mit hozzátenni. Ennyit azoknak, akik azt mondják, várjuk meg a végét, vagy hogy a kormány nem akarja nemtelen célokra felhasználni a hatalmát.

– *A választási törvény egypárti, egyoldalú megváltoztatása miatt már 2012-ben azt állította, hogy a Fidesz Európa közepén államcsínyt követett el. Csak jóval később, tehát 2020 tavasza, vagyis a koronavírus-járvány miatt elfogadott felhatalmazási törvény óta nevezi a rendszert nyílt diktatúrának. A két időpont között mi történt?*

– Csak az, amit előre megjósoltam: tempora mutantur... változtak az idők, és benne én is. Már az *Államcsínytevők* című, 2012 tavaszán született írásomban figyelmeztettem a társadalmat a veszélyre, majd a választási törvények elfogadása után azt is jeleztem, hogy „hölgyeim és uraim, az államcsíny befejeződött”. Ettől az időponttól a hatalmat választás útján nem lehetett elvenni a Fidesztől. Így aztán nem lepett meg, amikor a 2018-as választás délelőttjén először csak „összeomlott” a választási iroda honlapja. Ha belegondolunk, ez informatikai nonszensz, hisz minden csecsemő tudja, hogy az ilyen rendszerek biztonsága sokszo-

ros, egymást követő megoldásokkal könnyen garantálható. De miután nem szégyellték bejelenteni a rendszer összeomlását, az lényegében azt jelentette, hogy itt az államcsíny újabb variációjával álltunk szemben. Majd semmilyen jogi lépés, felelősségre vonás nem történt azzal a céggel szemben, amely a választást lebonyolító rendszert működtette, és súlyosan megszegte az üzemeltetési szerződést, amelyet vélhetően a Nemzeti Választási Irodával kötött. Erről azóta sem beszél senki! Pedig ez nekem indirekt bizonyíték arra, hogy a súlyos mulasztást az állam szóltalanul, úgy is mondhatnám, hogy cinkosként tudomásul vette, ha a cégnek büntetlenséget ígérve nem eleve generálta.

– *Ez persze már az ellenzék sara is, hisz a képviselőknek azért volna jogosítványuk az ilyesmi felderítésére. A társadalom pedig szóltalanul elfogadta az eredményeket!*

– Pedig a választás napján este héttől semmilyen részeredményt nem közöltek, majd éjfél előtt bejelentették, hogy kétharmaddal nyert a Fidesz! A mai napig nem világos, hogy este hét és tíz óra között miért nem közöltek részadatokat, ahogy húsz éven keresztül ez mindig megtörtént. Teljes mértékben homályban maradt a legutóbbi országgyűlési választás lebonyolításának számos lényeges kérdése is. Ez egy újabb államcsínnel ér fel! Ezért vagyok gyanakvó. Gondolja meg, hogy ha egy szobafestő foltosra pingálja a lakásom, akkor kártérítést fizet, vagy újra elvégzi a munkát. A választási rendszer összeomlása – ha a választási intézményeinkbe és a rendszerbe vetett közbizalom teljes elillanása pénzben kifejezhető – több-

milliárdos kárt okozott. A Nemzeti Választási Iroda által kötött megbízási szerződésben nyilvánvalóan benne kellett lennie, hogy a munka el nem végzése esetén a megrendelő-megbízó fellép a hiba elkövetőivel szemben, és milyen kártérítést, kötbért kell fizetnie a megbízott vállalkozásnak. Ehelyett azonban csak sunnyogtak, a választási iroda széttárta a karját, hogy ez van, egy cég pedig nyilatkozott, hogy ők előre szóltak! Ami véleményem szerint közvetett bizonyíték a választási csalásra. Erre nézve szerintem alapos a gyanú! Mindenesetre nekem megrendült a bizalmam, ezért az országgyűlési választásoktól már nem várok semmit sem.

– *Tehetett volna ezek után bármit az ellenzék vagy a választó?*

– Keveset, mert a törvényesség látzata egyelőre megmaradt. A lóláb persze a mai napig kilóg. Az elmondottakon kívül emlékezhetünk még a kelet-magyarországi üres telkekre mint lakhelyre bejelentett kárpátaljai szavazókra. Két év elmúltával sem ismerjük a bejelentett, mintegy 280 választási rendellenesség vizsgálatának eredményét. És akkor még nem beszéltem arról, hogy bizonyos határon túl élő magyar csoportok szavazhattak levélben, de nem volt kizárva az, hogy emellett átsétálva a határon személyesen is, vagyis kétszer szavazzanak. Emlékezzünk, hány határátlépő helyet nyitottak meg csak arra az egy napra. Miközben más magyar szavazóktól még a levélben szavazás lehetőségét is megtagadták. Mindez azt bizonyítja, hogy a társadalom ma már belátta: jogi eszközökkel nem képes az országban változásokat elérni. Ennek egyébként a választás lenne a legfontosabb és legegyszerűbb útja.

Ha azonban ez eleve csaláson alapul, akkor nincs más, csak az utca. Ha a politika kikerül az utcára, akkor hiába jövök én vagy bárki a joggal, a paragrafusokkal. Az emberek már nem hisznek a törvényekben, az igazságban. Ha erről beszélek, akkor kinevetnek. Egyre többen érzik, hogy kevés lehetőségük maradt a változtatásra. Ez nagyon veszedelmes út. Nem tudjuk, hogy ha az emberek számára megszűnik a valódi cselekvési lehetőséget kínáló törvényes út, akkor utána mit fognak csinálni.

– *Professzor úr is említette, hogy akadt olyan ember, akihez egy közösségi hálón közzétett posztja miatt hajnalban becsörögtek a rendőrök, és elvitték.*

– Persze, nem is egy ilyen van. Eddig nyolcvannál is több eljárás indult rémhírterjesztés gyanúja miatt.

– *Egy politikushoz pedig csak azért csöngettek be hajnalban, mert a megszűnt kórházi ágyak számáról hozott nyilvánosságra adatokat. Ön szintén a kormánypártok által elkövetett választási csalásról, puccsról, nyílt diktatúráról beszél. Nem fél, hogy egyszer önhöz is becsöngetnek?*

– Amikor még „csak” államcsínyről, választási csalásról vagy önkényuralomról beszéltem, akkor még remélhettem, hogy a kritikus nyilatkozataim miatt nem visznek el. Persze eszembe jutott, hogy egy sötét utcában azért kiverhetik a fogamat, de szerencsére ez eddig nem következett be. Aztán amikor a felhatalmazási törvény elfogadásakor a büntető törvénykönyvbe is bekerült a rémhírterjesztésről szóló szigorítás, akkor óvatosságból visszautasítottam egy luxemburgi napilap interjúkérését.

De amikor azt láttam, hogy a kormány elképesztő rendeletek özönét zúdítja az országra, akkor úgy éreztem, hogy mégis kötelességem a történeteket kommentálni, hogy nyoma maradjon – a lapban erről hírt is adtak. Az is világos, hogy akár emiatt az interjú miatt is bíróság elé állíthatnak, feltéve, ha szándékosan félreértelmezik a jogszabályt. De a bíróság előtt a véleményemet tudományos érvekkel tudom alátámasztani, s az az Alaptörvényből is közismert, hogy a tudományos igazság dolgában az állam nem jogosult ítéletet alkotni. Osztrák és német barátaim persze aggódnak, sőt, még én nyugtatom őket, mire azt mondják, hogy talán a külföldi megnyilatkozásaim megvédenek engem itthon. Mindenesetre egy ügyvéd barátom kapott egy biankó meghatalmazást arra az esetre, ha egy hajnalon valami történne velem.

– *A hatalom szokott reagálni a nyilatkozataira?*

– Csak indirekt módon. Ma már sehol sem oktatok, nyugdíjas vagyok, de lehettem volna professor emeritus a Jogtudományi Intézetben, azonban a kormánykörökből érkezett főigazgató igazgatónk javaslatát „A Vörösről szó sem lehet!”-felkiáltással elutasította. Nem változtatott ezen a munkatársaim által szervezett aláírásgyűjtés sem. Viszont kaptam tőlük egy csodálatos, a szakma 43 kiválósága által írt ünnepi tanulmánykötetet a 70. születésnapomra. Szerkesztem a Magyar Tudományos Akadémia lapját, a *Jogtudományi Közlönyt*, amelyet az Alkotmánybíróság épületében, egy kis szobában állítottunk össze. Egészen a közelmúltig, amíg a testület elnöke rövid határidő szabásával megkért, hogy szedjük a sátorfánkat, mert

szükségük van a szobára. Ilyenek előfordulnak, ezeket legfeljebb piszkálódásoknak nevezném, de a törvényesség látszatához mindig ragaszkodtak. Ez egy ilyen diktatúra.

– *A kormánypártok képviselői gyakran nyilatkozzák itthon és a nemzetközi sajtóban, hogy ha a kormány döntései valóban olyan alkotmánysértők lennének, ahogy állítják, akkor az Alkotmánybíróság biztosan beavatkozna. Mint egykori alkotmánybíró, ön is így vélekedik?*

– Az Alkotmánybíróságnak törvényi lehetősége is van rá, hogy hivatalból eljárjon, ha nemzetközi szerződésbe ütköző alkotmányellenességet észlel. Csakhogy már a felhatalmazási törvény is tele volt alkotmányellenes rendelkezésekkel, amelyek például az európai emberi jogi egyezményt sértik. Elég, ha csak a határidő-nélküliséget említem, ami jobbizonytalansághoz vezet. Mindezek ellenére a testület nem avatkozott be. Vagy ott van az Alkotmánybíróság asztalán a Magyar Tudományos Akadémia átszervezéséről szóló beadvány, ami az elmúlt év augusztusában készült. A bírák még kezükbe sem vették, határidő nincs a döntésre, közben a nagy múltú tudományos intézményt megfosztották a háttérét képező kutatóintézeteitől. Az Alkotmánybíróság döntéseire tehát nem lehet számítani. Hisz úgy születik a kormányzat rendeleteinek jelentős része, hogy sorozatban és súlyosan sértik az Európai Unió Alapjogi Chartáját is, de az alkotmányvédő testület csendben van. Ami részben magyarázható a testület személyi összetételével, hiszen egy-két felkészült alkotmánybíró kivételével a Fidesz által jelölt bírák dolgoznak a testületben. A bírók 98 százaléka egyszerűen

nem alkalmas a szerepére, köztük a közelmúlt politikai delegáltja, Handó Tünde sem. Mára az Alkotmánybíróság kádertemetővé vált. Ez a folyamat annak a része, hogy ezt a bírói testületet, mint ellensúlyt, mint kontrollt, az Orbán kormány tökéletesen kikapcsolta. Hisz főleg azok kerülnek oda, akik már semmi másra nem alkalmasak, köztük van a bírói testület Országgyűlés által választott elnöke is (az elnököt korábban a testület maga választotta), aki az őt jól ismerő szege-di kollégái szerint egy meglehetősen szerény képességű korábbi ügyvéd.

– *A rendszerváltás után ön az Alkotmánybíróság alapító atyái közé tartozott. A Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Intézetében együtt dolgozott a rendszerváltás vezető személyiségei közül Tölgyessy Péterrel és Sólyom Lászlóval. Ha az ön kritikája jogos, tehát valóban diktatúra épült az országban, és a jelenlegi Alkotmánybíróság néma, nem kéne az egykori bírácoknak megszólalniuk?*

– Az említettek már mind kritizálták a 2010 óta kiépült rendszert, csak más alkalmat és módot keresnek a megszólalásra. Talán nem mindenki olyan mazochista, hogy vállalja azt a sziszifuszi munkát, amely több száz paragrafus ellentmondásait vizsgálja, de alig hinném, hogy a felsorolt, általam nagyra becsült személyekkel bármilyen vitába keverednék a mai rendszer természetéről.

– *Több egyetem tanszékén dolgozott, néhánynak alapítója is volt. Az ott dolgozóknak vagy a jogásztársadalomnak nem kellene hangosabban mondani, hogy mi történik az országban?*

– A tanszékek nem lehetnek hangosak, nyilván az egyetemük kontójára nem kockáztathatnak. A gyakorló jogászok közül sokan kritizálják a mai berendezkedést, de jobb lenne, ha többen megszólalnának. Néhány ügyvédi iroda pedig közismert módon politikai-kormányzati megrendelésre szakmában gyártja a diktatúra törvényeinek tervezeteit jó pénzért. Az teljesen nyilvánvaló, hogy az önkényuralomból nyílt diktatúrává átváltott rendszer kiépítése befejeződött, mégpedig a törvényesség látszatának leple alatt. Épp ezért kellene a jogásztársadalomnak látványosan bemutatnia a közjogi problémákat, s felhívnia a figyelmet arra, amit például az Eötvös Károly Intézet és több publikáció is tesz, hogy az újabb jogsértések mivel járulnak hozzá a diktatúra bebetonozásához.

– *Komolyan mondja, hogy a diktatúra kiépítése már be is fejeződött?*

– Igen, azt gondolom, hogy az átmeneti szabályokról szóló törvény, és az azóta megalkotott további törvények, rendeletek elfogadása után kimondhatjuk: Magyarország immár közjogilag is diktatúrának számít. Miközben a mai diktatúrában már nincs szükség fekete autóra, ami elviszi az osztályellenséget vagy a másként gondolkodót. Bár már erre is volt példa, de mégsem az ötvenes évek világa jön vissza. Ez a diktatúra a 2020-as évek sajátos autokratikus berendezkedése lesz, amelyben már a kórházi orvosok sem mernek majd nyilatkozni, félnek a kirúgástól. Olyan diktatúra lesz, amelyben a belügyminiszter tesz rendet az iskolákban és a kórházakban. Olyan diktatúra, amelynek urai selejtes törvényekkel is képesek az uralmukat fenntartani. Például a

jogszabályban a magyarországi vállalatokban külföldiek általi részesedés szerzését a „belgazdasági miniszter” hozzájárulásához kötik, pedig ilyen miniszter nincs is.

– *Mondja, jogilag egy diktatúrát hogy szoktak felszámolni vagy megszüntetni? Van erre pontos kifejezés?*

– Talán a demokráciára való áttérés lenne a legjobb szó. De hogy erre közjogi eszközökkel milyen módot találnak, arra nem tudok válaszolni. Az esély is csak minimális. Mindenkinek, tehát a közhatalom birtokosainak és a társadalomnak is közös érdeke, hogy ez jogi keretek között, jogi eszközökkel és ne az utcán menjen végbe. Nem vagyok híve annak, hogy az utcán dőljenek el a dolgok, de lassan túl vagyunk azon a ponton,

amikor a helyzetet jogi úton korrigálni lehetne. Nyilvánvalóan nem jogállamban élünk már, a kormány pedig elszánta magát arra, hogy akár fegyveres erőszak alkalmazásával is megtartsa a hatalmat. Az ilyen helyzetek eddig rendre az utcán végződtek. Most ugyan „csak” arról szól a vita, hogy meghozták az átmeneti szabályokat, és kihirdették az egészségügyi válsághelyzetet bármeddig, de az egész meg van hintve járőröző, géppisztolyos katonákkal, rendőrökkel. Tehát a kormány veszélyes útra lépett. Persze, mint tudjuk, a remény hal meg utoljára. Vivaldi *Juditha Triumphans* című oratóriumának záró áriája a „Libertatis dulcissima spes”-ről szól. Igen: a szabadság édes reményéről. Nos, ez az, ami velünk van, és velünk is marad.

16

Vörös Imre (1944) az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán szerzett diplomát 1968-ban, majd az MTA Jogtudományi Intézetében a nemzetközi magánjogi csoport munkatársa, később tudományos főmunkatársa. 1979-ben az állam- és jogtudományok kandidátusa, 1989-ben akadémiai doktor. 1972-től a *Jogtudományi Közöny* című folyóirat szerkesztője. 1990-től 1999-ig alkotmánybíró. 1999–2011 között az MTA Jogtudományi Intézetének kutatóprofesszora, illetve az intézet igazgatóhelyettese. Oktatói pályafutását a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán kezdte, ahol 1983–1994 között docens, majd egyetemi tanár, 1994-től 1998-ig az Európai Jogi és Nemzetközi Magánjogi Tanszék vezetője. 1998–2002 között az ELTE Állam- és Jogtudo-

mányi Kar Győri Tagozatán az Európai Jogi, Nemzetközi Magán- és Kereskedelmi Jogi Tanszéken egyetemi tanár, 2000-től tanszékvezető. 2003–2012 között a Károli Gáspár Református Egyetemen tanszékvezető, 2008-tól a doktori iskola vezetője. 2016-ig a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő választott bíróság bírója volt. 2010-től az MTA levelező, 2016. május 3. óta rendes tagja. Az Osztrák Köztársaság Nagy Ezüst Érdemrendje (1994), a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal (1999), az Akadémiai Díj (2007), és a Jogtudományi Intézet Életmű díjának (2019) kitüntetettje. Kutatási területe a versenyjog, a nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, az európai jog és az alkotmányjog.